

Recenzja

Rozprawy doktorskiej mgr Iwony Królikowskiej

Nt.:

„Załoga statku morskiego jako wielokulturowe środowisko pracy
w opiniach polskich oficerów”

Napisanej pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Cezarego Obracht-Prondzyńskiego

Przedłożona praca ma charakter opisowego studium zagadnienia, jakim jest funkcjonowanie załogi na statkach morskich w kontekście analizy różnic kulturowych. Niewątpliwie, tego rodzaju prace należy traktować jako istotne w nauce – są one podłożem do podejmowania rozważań na kolejnych etapach: wyjaśniania przyczyn zagadnienia oraz jego konsekwencji oraz podejmowania prób przewidywania przyszłości, dotyczącej danego fenomenu oraz podejmowania prób sterowania zjawiskiem. Przedłożona praca doktorska jest obszernym studium, w ramach realizacji którego Doktorantka podjęła się ambitnego zadania, ważnego także z punktu widzenia funkcjonowania współczesnych społeczeństw zachodnich. Jakkolwiek statek stanowi specyficzny „obszar terytorialny” to jednak obserwacja mniejszych grup społecznych o złożonym składzie kulturowym pozwala na przeanalizowanie mechanizmów i zjawisk widocznych także na dużą skalę. Problem wielokulturowości, szczególnie DZISIAJ, jest w Polsce istotny. Na poziomie teoretycznym wydawać by się mogło, że zakończyliśmy już fazę promowania postaw tolerancji i zrozumienia dla odmienności kulturowej, jednak na poziomie empirycznym widać – że nie do końca jest to prawdą. W tym sensie

rozważania Autorki są ważne, nie tylko dla osób zawodowo zajmujących się kierowaniem załogami wielokulturowymi, ale także dla wszystkich tych, którzy podejmują teoretycznie i praktycznie zagadnienia zróżnicowania. W tym kulturowego. Podejmowane w pracy zagadnienie jest społecznie i socjologicznie ważne.

Opis rozprawy doktorskiej.

Magister Iwona Królikowska przedłożyła do oceny obszerną rozprawę doktorską obejmującą 314 stron maszynopisu. Praca podzielona jest na pięć rozdziałów, wprowadzenie oraz zakończenie, zawiera ona także spis wykorzystanej bibliografii oraz spisy tabel itd. Każdy z rozdziałów nosi tytuł pozwalający zorientować się czytelnikowi jaki obszar merytoryczny będzie poruszany w danej części- ten zabieg ułatwia oczywiście śledzenie myśli Autorki. Spis treści jest logiczny i precyzyjny, dobrze odzwierciedla tok rozumowania Doktorantki zaprezentowany w tekście. Główny problem badawczy jest sformułowany jako: pytanie o rolę odmienności narodowej, kulturowej, językowej, religijnej w kształtowaniu procesów interakcji zachodzących pomiędzy członkami wielokulturowej załogi statku morskiego (str.8). Badania mające na celu sformułowanie odpowiedzi na tak postawione pytanie, Doktorantka przeprowadziła stosując triangulację: ankietę audytoryjną, wywiady swobodne oraz badanie dokumentów.

Mocne strony rozprawy doktorskiej.

1. Podejmowana przez Doktorantkę problematyka jest w socjologii ważna a stanowi marginalne pole zainteresowań socjologów. Problematyka relacji wielokulturowych na statkach stanowi znaczne wyzwanie praktyczne dla kapitanów i oficerów. Są to problemy, z którymi stykałam się wielokrotnie. Dobrze więc, że Autorka podjęła taki

temat w swoich rozważaniach. Jest to niezagospodarowany obszar badawczy i zachęcałabym Doktorantkę do kontynuacji swoich prac na tym polu.

2. Zaletą pracy jest wyeksplikowane wyodrębnienie statku jako całości i obserwowanie go jako funkcjonalnego układu zamkniętego. Osadzenie takich rozważań w symbolicznym interakcjonizmie reprezentowanym przez Goffmana czy Blumera, jest dobrym zabiegiem metodologicznym- pozwala bowiem na analizowanie zjawiska z interaktywnego punktu widzenia. Wielokulturowa załoga na statkach jest specyficznym rodzajem zjawiska: o ile bowiem w ramach promowania wielokulturowości preferuje się podejście liberalne, demokratyczne, dopuszczające różnice głosów o tyle na statku, traktowanym jako miejsce pracy o szczególnym natężeniu różnego rodzaju potencjalnych zagrożeń, preferowany jest styl zarządzania o przeciwnym profilu- raczej autorytarny, zwłaszcza w sytuacjach realnych zagrożeń. Stawia to szczególny rodzaj wyzwań przed kapitanami i oficerami.
3. Zaletą jest traktowanie statku jako miejsca pracy- w tym sensie rozprawa prezentuje też psycho- społeczne aspekty wykonywania zawodu marynarza, wskazując na źródła napięć i trudności- a takowe może stanowić, prócz innych charakterystyk pracy na statku- zróżnicowanie kulturowe załogi.
4. Recenzowana praca stanowi bardzo obszerne studium, którego realizacja wymagała poświęcenia dużej ilości czasu, wnikliwości i szczególności podejmowanych analiz. Należy docenić tę cechę rozprawy, świadczy ona bowiem o dokładności i wytrwałości Doktorantki w podejmowaniu wyzwań intelektualnych. Konsekwencja, która była niezbędna do napisania tej pracy, świadczy dobrze o wysokim poziomie determinacji poznawczej Autorki.
5. Doktorantka wykazała się w rozprawie dużą erudycją i znajomością socjologicznej literatury z różnych jej obszarów poznawczych. Zaskakuje trafne dobieranie teoretycznych źródeł i przywoływanie autorów rzeczywiście uznawanych za ważni w

danej dziedzinie socjologicznej. Świadczy to nie tylko o znajomości bibliografii socjologicznej ale także o umiejętności dobierania takiej literatury, która legitymizuje prezentowane przez Doktorantkę twierdzenia. Praca jest dobrze osadzona w literaturze przedmiotu i wykorzystuje prace tych autorów, którzy uważani są za klasyków w tematyce (M.Golka i E.Nowicka, G.Hofstede i F.Trompenaars, L.Janiszewski itd.).

6. Jako zaletę uznaję także wysoki poziom estetyki językowej w prezentowanej pracy. Na pozór wydawać by się mogło oczywistym, że taka cecha powinna być naturalną dla rozpraw na stopień naukowy, jednak w świetle przeciętnego poziomu prezentowanego przez autorów prac doktorskich, purystyka językowa w pracy Mgr Królikowskiej zasługuje na pozytywne wyróżnienie.
7. Przeanalizowany przez Doktorantkę temat niesie ze sobą ogromny potencjał poznawczy i badawczy. Jak Autorka sama wskazuje „socjologia morza” jest Polsce rozwinięta słabo, a mogłaby być jedną z flagowych subdyscyplin socjologii polskiej- zachęcam więc Autorkę rozprawy do kontynuacji badań i poznawczej eksploracji tych „niezbadanych wód”. Ciekawe, acz pesymistyczne wyniki badań- np. brak przygotowania polskich marynarzy do pracy w środowisku zróżnicowanym kulturowo (s. 269), rysuje możliwości praktycznych działań edukacyjno- szkoleniowych.

Uwagi polemiczne:

1. Założenie o realizacji deskryptywnego charakteru pracy nie pozwala Doktorantce na eksperymenty intelektualne a szkoda: temat jest intelektualnie prowokujący i ważny, moim zdaniem pozwoliłby na dużo śmielsze poczynania poznawcze. Autorka rozprawy świadomie podjęła taki charakter prac nad problemem badawczym, za co należy ją cenić. Sądzę jednak, że warto tematykę poruszoną w pracy kontynuować w formie poszukiwań eksploracji zjawisk takich jak na przykład konflikty. Warto też zaproponować działania praktyczne (warsztaty edukacyjne).

2. Subiektywnie- jako utrudnienie w analizie tekstu, odbieram brak wyodrębnionego rozdziału prezentującego wyniki badań oraz „ilustrowanie” fragmentami wywiadów w zasadzie tekstu trzech rozdziałów (3, 4, 5). Dodatkowym utrudnieniem jest przeplatanie opinii Autorki, opiniami respondentów i analiz tekstów- bibliografii.
3. Ciekawym uzupełnieniem przeprowadzonych badań byłoby zrealizowanie obserwacji uczestniczącej na statkach.
4. Na koniec drobna uwaga techniczna- stosowanie przypisów dolnych dla wskazania cytowanych prac, szczególnie z zastosowaniem „*ibidem*”, jest dla czytelnika trudne- zmusza go bowiem do częstego przerywania analizy tekstu i szukania informacji bibliograficznych niżej. Być może jest to jednak jedynie mój subiektywny ogląd na sprawę.

Konkluzja.

Podsumowując stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Iwony Królikowskiej jest interesującą próbą analizy ważnych zjawisk społecznych i że spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim oraz wnoszę o dopuszczenie Autorki, na tej podstawie, do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Praca jest napisana bardzo dobrze, rzetelnie, Autorka wykazuje się w niej dużą erudycją a przy tym prowadzi spójny, logiczny wywód myślowy a materiał badawczy jest bardzo obszerny. Rekomenduję rozprawę do publikacji w formie monografii.

Dr hab. Prof. UAM Hanna Mamzer

Poznań, dnia 10 lipca 2017